

Miten toimia, kun nuori herättää huolen?

Toimintaohjeistus nuorisopalveluiden työntekijöille

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto
2. Huoli herää-
mitkä asiat voivat kertoa nuoren muuttuneesta tilanteesta
3. Esimerkkitilanteita ja ohjeita niissä toimimiseen
 - 3.1 Nuoren muuttunut käytös
 - 3.2 Väkivallan uhka kotona
 - 3.3 Alaikäinen syömättä nuorisotilalla
 - 3.4 Jalkautuvassa nuorisotyössä kohdattua
 - 3.5 Koulun puolella ei tehdä lastensuojeluilmoitusta
 - 3.6 Väkivaltainen tilanne nuorisotilalla
4. Lastensuojeluilmoitus/ sosiaalihuoltolain mukaisen palvelutarpeen arviointi

Liite: Palvelukartta- keneen ottaa yhteyttä

1 JOHDANTO

Tämä ohjeistus on tehty nuorten parissa työskenteleville henkilöille sellaisiin tilanteisiin, jossa nuoren käytös herättää huolta. Esimerkkeiksi on koottu työntekijöiden kohtaamia oikeita tilanteita, joiden on tarkoitus herättää pohtimaan, miten toimia eri tilanteissa. Ohjeistuksen avulla pyritään luomaan koko Tampereen kaupunkiseudulle yhdenmukainen malli, jolla taataan nuorille yhdenvertainen kohtelu.

Milloin on syytä huolestua? Silloin kun huomaat, että nuoren käytös tai ulkoinen olemus muuttuu merkittävästi. Nuorisotyöntekijä voi luottaa omaan vaistoonsa, kun herää huoli tai tulee tunne, onkohan nuorella kaikki hyvin? Silloin on aika keskustella nuoren kanssa.

Jos havaitset tai saat tietää sellaisia seikkoja, joiden vuoksi lapsen lastensuojelun tarve on syytä selvittää, tulee työntekijän tehdä lastensuojeluilmoitus (Lastensuojelulaki 25 §). Tarkemmat ohjeet ilmoituksen tekoon löytyy kappaleesta 4.

Tampereen kaupunkiseudun nuorisotyöhön on laadittu myös yhteiset kriisikortit, joissa on lyhyet ja selkeät ohjeet eri kriisitilanteisiin.

Ohjeistuksen lopussa on kuntakohtainen palvelukartta, mistä löytyy eri tahojen yhteystiedot. Jokainen kunta vastaa itse palvelukartan päivittämisestä.

Terveisin, Seudullisen erityisnuorisotyön työryhmä

2. Huoli herää -mitkä asiat voivat kertoa nuoren muuttuneesta tilanteesta?

Milloin kaikki on hyvin? Pääsääntöisesti nuori voi hyvin, kun perusasiat ovat kunnossa. Nuori syö terveellisesti, liikkuu ja nukkuu riittävästi, nuorella on mielekästä tekemistä sekä ystäviä ja nuori viettää myös aikaa perheen ja läheisten kanssa. Hyvinvoiva nuori pitää huolta itsestään!

Nuorten yleisimpiä huolenaiheita ovat ihmissuhteisiin liittyvät ongelmat, kouluun liittyvät suorituspainet ja sosiaaliset suhteet, raha-huolet, epävarmuus tulevaisuudesta sekä mielenterveysongelmat.

Normaaliin nuoruuteen kuuluu kuohunta. Nuoruuteen liittyvät kehitystehtävät tuottavat haasteita nuorelle, niin kotona, koulussa kuin vapaa-ajalla. Kun nuorisotyöntekijä tietää, milloin nuorella on asiat hyvin, hän myös huomaa, kun asiat ovat huonosti. Kun nuori uskaltaa jutella aikuiselle toiminnan lomassa, kertoo hän ne hyvät ja huonommatkin asiat. Uskaltamalla olla läsnä juuri siinä hetkessä, teet kaikkein tärkeimmän työn.

Milloin sitten on syytä huolestua? Kun huomaat, että nuoren käytös muuttuu nopeasti, yleensä jotain on vialla. Jos olet huolestunut, ota asia suoraan puheeksi nuoren kanssa. Tilanteen niin vaatiessa keskustelkaa jatkotoimenpiteistä, otatko yhteyttä esimerkiksi vanhempiin tai kouluun ja miten tulet sen tekemään. Toimi aina avoimesti, vaikka nuori olisi asiasta eri mieltä!

Keskustele havaitsemistasi asioista ja huolta herättäneistä nuorista myös työparin kanssa tai työyhteisössä. Paras tilanne on, kun huolensa ja ajatuksensa voi jakaa toisen ammattilaisen kanssa. Jos jaatte saman huolen, voitte yhdessä sopia, miten asian kanssa edetään.

Joskus päätökset joutuu tekemään yksin ja on toimittava nopeasti, eikä ole aikaa keskustella työparin kanssa. Tärkeää tällaisissa tilanteissa on, että saat autettua nuorta. Kannamme kaikki oman vastuamme aikuisina ja työntekijöinä.

Muita konkreettisia esimerkkejä, milloin tulisi huolestua?

- nuoren muuttuneet tai huolestuttavat puheet ja keskustelunaiheet
- ulkoisen olemuksen muuttuminen
- poissaoloja koulusta
- ei harrastuksia tai ne jäävät pois
- nuorella ei ole tulevaisuuden suunnitelmia tai mikään ei kiinnosta
- nuori kertoo huonoista kotioloista
- arkirytmistä on huolta (vähän unta, syö huonosti, jne.)
- päihteiden käytön myönteisyyttä (esim. kannabis) tai puheita käytöstä, nuorisotiloille saapuminen päihtyneenä
- "yliavoimuus" omista asioista
- kaverisuhteiden, tyttö- tai poikaystäväsuhteiden tai perhesuhteiden ongelmat
- sosiaalisessa mediassa huolestuttava käyttäytyminen
- väkivaltatilanteisiin joutuminen tai niiden uhka
- holtiton liikennekäyttäytyminen tai muu rikokseen helposti johtava käyttäytyminen (näpistely, valehtelu, välinpitämättömyys sääntöjä kohtaan)

3. Esimerkkitilanteita ja ohjeita niissä toimimiseen

Miten toimin, kun huoli herää? - rautalankamalli:

- Nuoren kunnioittava kohtaaminen on ensiarvoisen tärkeää.
- Tunnista ja ota huolesi puheeksi nuoren kanssa. Monesti jo keskustelu nuoren kanssa saattaa vähentää huolta ja nuori tietää, että joku aikuinen on kiinnostunut siitä, mitä hänelle kuuluu.

Jos nuoren kanssa ei synny hyvää keskusteluyhteyttä ja huoli on edelleen suuri:

- Informoi nuoren vanhempia tapahtuneesta/nuoren tilanteesta. Tarvittaessa sovi yhteistyöstä nuoren ja vanhempien kanssa.
- Selvitä nuoren verkosto ja häntä jo mahdollisesti auttavat tahot.
- Jos koette, että yhteiset voimavarat eivät riitä muutoksen tekemiseen, tee ilmoitus sosiaaliviranomaiselle.
- Huomioi aina ikä/kehitystaso, teon toistuvuus, nuoren ja vanhempien suhtautuminen tilanteeseen ja aiemmat huolenaiheet.

3.1 Nuoren muuttunut käytös

Nuori on aikaisemmin käynyt nuorisotilalla vain silloin tällöin. Ohjaajilla on tiedossa, että nuori on hyvä koulussa, ns. kymppin oppilas. Nuori on kuitenkin alkanut viettää enemmän aikaa nuorisotilalla, eikä enää kotona tekemässä koulutehtäviä. Nuoren kaveripiiri vaihtuu ja puheissa alkaa kuulua koulupoissaolot sekä päihdemyönteisyys. Sosiaalisessa mediassa päivitykset muuttuvat myös huomionhakuiksi ja päihdemyönteisiksi.

Miten toimia?

- Luo tilanne, jossa pääset rauhalliseen keskusteluyhteyteen nuoren kanssa.
- Kerro nuorelle huolesi ja mitä olet havainnut. Puhu asioista niiden oikeilla nimillä.
Kysy nuorelta, älä oletta.
- Mikäli huoli ei ole suuri, sovi nuoren kanssa jatkotoimenpiteistä. Seuraatko esimerkiksi vielä tilannetta ja keskustele nuoren kanssa uudelleen, ennen kuin otat yhteyttä vanhempiin?
- Keskustele tilanteesta työyhteisössä, onko muilla herännyt huoli samasta nuoresta ja sopikaa, miten toimitte jatkossa.
- Mikäli huoli nuoresta on suuri keskustelunne jälkeen, konsultoikaa lastensuojelua ja toimikaa heidän ohjeiden mukaan. (Yhteystiedot lopussa)

3.2 Väkivallan uhka kotona

Nuorisotilalla nuori kertoo ohjaajalle, ettei uskalla mennä kotiin. Kertoo, että ”luokanvalvoja laitto viestin vanhemmille, kun hän törttöili koulussa. Huonoa käytöstä ja kaikkee muuta paskaa. Isä hermostuu ja suuttuu aina niin pahasti, että mä voin saada turpaani. Varsinkin, jos se on kännissä. On se lyönyt ennenkin.”

Miten toimia?

- Luo tilanne, jossa pääset rauhalliseen keskusteluyhteyteen nuoren kanssa.
- Kerro nuorelle huolesi ja mitä olet havainnut. Puhu asiasta suoraan ja kysy nuorelta, pitävätkö puheet paikkansa.
- Jos nuori kertoo liioitelleensa, eikä väkivallan uhka vaikuta todelliselta, keskustele nuoren tilanteesta tarkemmin ja selvitä, miksi hän liioitteli tilannetta.
- Kerro nuorelle miten toimia ja mistä saa apua uhkaavissa tilanteissa, kuten yöpymismahdollisuudesta Nuorten turvatalolla.
- Keskustelkaa tapahtuneesta työyhteisössä, että tilannetta voidaan seurata jatkossa.
- **Jos väkivallan uhka on todellinen, ota yhteyttä sosiaalipäivystykseen** ja sopikaa heidän kanssa, miten toimitte. (Ei saa ottaa yhteyttä vanhempiin!)

3.3 Alakouluikäinen syömättä nuorisotilalla

Nuori on aktiivinen nuorisotilalla kävijä, joka tulee usein suoraan koulusta tilalle viettämään aikaa ja viihtyy pitkälle iltaan. Nuori on useampaan otteeseen keskustelujen lomassa maininnut, ettei ole syönyt koko päivänä. Ohjaajilla on herännyt huoli nuoren syömättömyydestä. Kodin arkea ja suhdetta perheen jäseniin on kartoitettu pikkuhiljaa. On selvinnyt, ettei kotona ruokailla yhdessä, vaan nuori syö jotain mitä kaapeista löytyy ja usein itseksensä, omassa huoneessaan. Keskusteluista saa sellaisen kuvan, että nuori vastaa itse omasta ruokailustaan.

Miten toimia?

- Luo tilanne, jossa pääset rauhalliseen keskusteluyhteyteen nuoren kanssa.
- Kerro nuorelle huolestasi ja mitä olet havainnut. Puhu suoraan ja pyri selvittämään nuoren tilannetta itsellesi.
- Tarjoa nuorelle mahdollisuutta keskustella ja/tai tukea ulkopuolisen keskusteluavun hakemiseen, ole mukana prosessissa tarvittaessa.
- Keskustele tilanteesta työyhteisössä, onko muilla herännyt huoli samasta nuoresta ja sopikaa, miten toimitte jatkossa.
- Sovi nuoren kanssa, miten asiassa edetään: yhteydenotot kotiin - kerro vanhemmille huolestasi ja mitä olet havainnut.
- Sovi vanhempien kanssa, miten asiassa edetään. Ota tarvittaessa yhteyttä kouluun/muualle. Huolehdi että asioita viedään eteenpäin.
- Jos koet, että vanhempien suhtautuminen tilanteeseen ei ole sopivaa, konsultoi asiassa lastensuojelun sosiaalipäivystystä.

3.4 Jalkautuvassa nuorisotyössä kohdattua

Jalkautuessa kohdattava nuori kertoo, että hänellä on ollut aiemmin jotain ”juttua” vanhemman henkilön kanssa. Tilanne ei ole kuitenkaan edennyt pidemmälle ja nuori ei ole kyseisestä henkilöstä enää kiinnostunut. Valitettavasti henkilö on tästä eri mieltä ja on alkanut seurata nuorta sekä sosiaalisessa mediassa että arjessa muutenkin. Seuraajan käyttäytyminen on aiheuttanut nuoressa lievää ahdistusta ja pelokkuutta. Henkilö esimerkiksi ottanut salaa kuvia nuoresta ja lähettänyt tälle kuvat osoittaakseen tietävänsä nuoren olinpaikan.

Miten toimia?

- Keskustele nuoren kanssa asiasta ja kerro että on kyse rikoksesta.
- Auta nuorta tekemään asiasta rikosilmoitus.
- Keskustele nuoren kanssa sosiaalisen median välineiden käytöstä, ja kuinka itse voi tulevaisuudessa vaikuttaa toimintaan, älä syyllistä. Neuvo nuorta ottamaan kuvat kaikista uhkaavalta tuntuvista viesteistä.
- Vaihda nuoren kanssa yhteystietoja, jos ette tunne toisianne ennestään. Kysy ajankohtaisia sosiaalisen median sovelluksia esim. Instagram/Snapchat/Whatsapp, joissa nuori on.
- Voit sopia myös mahdollisen tapaamisen seuraavan jalkautumiskerran yhteyteen.

3.5 Koulun puolella ei tehdä lastensuojeluilmoitusta

Nuori on koulussa kertonut jollekin henkilökunnan jäsenelle, että kotona isä käyttää paljon alkoholia. Isän ollessa humalassa nuori on joutunut ottamaan vastuuta pikkusisaruksen hoidosta. Nuori on huolissaan asiasta, mutta ei halua asiaa otettavan puheeksi vanhemman tai viranomaisten kanssa. Hänen mukaansa he kyllä pärjäävät. Koulusta on asioitu aiemmin isän kanssa ja tiedetään yhteistyön olevan haastavaa. Opettaja ottaa yhteyttä nuorisopalveluiden työntekijälle ja toivoo tämän tekevän asiasta lastensuojeluilmoituksen, jotta yhteistyö kodin kanssa ei vaikeudu.

Miten toimia?

- Kerro ko. opettajalle, että ensisijaisesti lastensuojeluilmoituksen tekeminen on aina sen henkilön vastuulla, joka on nuoresta huolestunut ja tarjoa apua ilmoituksen tekemiseen.
- Jos opettaja ei tee lastensuojeluilmoitusta, ota asiassa yhteyttä ko. koulun rehtoriin.
- Jos tunnet nuoren, tarjoa hänelle tavatessanne mahdollisuutta keskustella.

3.6 Väkivaltatilanne nuorten kesken nuorisotilalla

Nuorten kesken syntyy kuhinaa nuorisotilan aulassa ja tunnelma on uhkaava. Osa nuorisoporukasta katoaa vauhdilla ulos. Kun joukko palaa sisälle, selviää, että nuorisotilan ulkopuolella tilanne on kärjistynyt. Yhtä nuorta on kuristettu ja toiset ovat uhkailleet häntä ”leikkimielessä”.

Miten toimia?

- Soita poliisille.
- Huolehdi, että kiusattu nuori on turvassa ja keskustele nuoren kanssa rauhallisesti.
- Toimikaa poliisin ohjeiden mukaan.
- Jos mahdollista, katsokaa että nuoret eivät lähde pois ennen poliisin saapumista.
- Jos poliisi ei ehdi tulla paikalle, kirjatkaa rikosilmoitus netissä ja olkaa yhteydessä nuoren vanhempiin.

- Keskustelkaa tilanteesta työyhteisössä ja sopikaa, miten jatkatte nuorten kanssa asian työstämistä. Voitte esim. järjestää myöhemmin ”talokokouksen”, jossa käytte läpi nuorisotilan järjestyssäännöt ja mitä väkivaltatilanteista seuraa.
- Panostakaa kiusaamisen ennaltaehkäisyyn.

4 Lastensuojeluilmoituksen tekeminen ja sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arviointi

Tee aina lastensuojeluilmoitus seuraavissa tilanteissa:

- Nuorta laiminlyödään eikä hän saa ikätasonsa edellyttämää hoitoa tai nuorta alistetaan henkisesti
- Nuori on turvaton, liikaa yksin tai myöhään ulkona
- Nuori käyttäytyy poikkeavasti: voimakkaan levottomasti, ahdistuneesti, masentuneesti tms.
- Nuori on itsetuhoinen eikä välitä terveydestään
- Nuori käyttää päihteitä
- Nuori varastelee tai käyttäytyy muuten rikollisesti
- Nuorta pahoinpidellään. Muista tehdä aina myös rikosilmoitus.
- Nuori altistuu muiden perheenjäsenten väliselle väkivallalle
- Nuoren käyttäytyminen on seksualisoitunutta tai hän on altistunut ikä- tai kehitystasoonsa nähden haitallisille seksikontakteille
- Ympäristössä joku aikuinen ahdistelee nuorta
- Nuorta käytetään seksuaalisesti hyväksi
- On kysymys nettirikollisuudesta tai nuoren altistumisesta seksuaaliselle materiaalille
- Nuoren vanhemmalla on mielenterveys- ja/tai päihdeongelma

Lastensuojeluilmoituksesta ja sen sisällöstä tulee ilmoittaa nuoren huoltajalle. **Huom. Ei pahoinpitely- ja seksuaalirikosepäilyissä** (tekijä mahdollisesti perheenjäsen), vaan tällöin toimitaan aina poliisin ohjeiden mukaan.

Ilmoituksen tekemistä ei voi delegoida, vaan ilmoituksen tekee työntekijä, jolla huoli on herännyt. Tämä tarkoittaa sitä, että esim. talotyötä tekevät eivät ohjaa nuorta suoraan esimerkiksi erityisnuorisotyölle, vaan toimii itse ohjeistuksen mukaisesti.

- Jokaisen pitää toimia niin, että työntekijä varmistaa myös oman selustansa.
- Lastensuojeluilmoituksen tekeminen on velvollisuus!
- Toimintamallin mukaisesti toimiminen takaa sen, että työyhteisö- ja esimiestaso ”turvaa” selustaa.

Huomioi:

Kaikki nuorisotilalla tapahtunut tulee raportoida jollakin tavalla vaitiolovelvollisuus huomioiden omalle työyhteisölle, jotta jokainen vuorossa oleva ohjaaja tietää suurin piirtein tilanteen kulun. Näin voidaan seurata nuoren käytöstä ja tehdä tarvittavat toimenpiteet.

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen:

Aina voi soittaa virka-ajalla oman paikkakunnan päivystävälle lastensuojelutyöntekijälle. Lastensuojeluilmoitus tehdään suullisesti tai kirjallisesti, kun havaitset tai saat tietää seikkoja, joiden vuoksi lapsen lastensuojelun tarve on syytä selvittää. Aina voi soittaa sosiaalipäivystykseen.

Lastensuojeluilmoituksesta tai yhteydenotosta on hyvä käydä ilmi:

- ✓ ilmoittajan nimi ja yhteystiedot
- ✓ mihin tieto/huoli perustuu
- ✓ mitä on tapahtunut
- ✓ miten asia on tullut ilmoittajan tietoon
- ✓ miten hän on työskennellyt lapsen ja hänen perheensä kanssa
- ✓ perheen yhteystiedot, jos ne ovat ilmoittajalla tiedossa

Ilmoituksen sähköisen version löydät täältä ja siihen voit täyttää tarvittavat tiedot ja sitten tulostaa: https://thl.fi/documents/10542/473749/Lastensuojeluilmoitus_ilmoitusosa.pdf

Mikäli olet ilmoituksen teosta epävarma. Soita sosiaalipäivystykseen ja pyydä konsultaatiota.

Sosiaalihuoltolain palvelutarpeen arviointi tarkoittaa perheen tuen ja palvelujen tarpeen kartoittamista sekä ohjausta ja neuvontaa saatavilla olevista palveluista. Arviointi alkaa lastensuojeluilmoituksesta. Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut eivät edellytä lastensuojelun asiakkuutta.

Pienikin huoli on hyvä ilmoittaa. Lastensuojelussa tämä voi vaikuttaa siihen, että tukitoimia järjestetään kiireellisemmin.

Ilmoitusvelvollisilla henkilöillä on velvollisuus tehdä ilmoitus poliisille, kun heillä on syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu rikoslaissa seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko tai sellainen rikoslaissa henkeen ja terveyteen kohdistuvana rikoksena rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Työtä ohjaavat / määrittävät säännökset ja lait

Kolme tärkeintä:

- 1) Lastensuojelulaki
- 2) Nuorisolaki
- 3) Sosiaalihuoltolaki

Lopuksi lukijalle

Toivottavasti ohjeistuksesta on apua työnteon yhteydessä. Muista aina soittaa sosiaalipäivystykseen, kun asia on epäselkeä! *Seudullisen erityisnuorisotyön työryhmä*

LIITE Oman kunnan palvelukartta (erityisnuorisotyö päivittää yhteystiedot)

LIITE: PALVELUKARTTA

Kouluun liittyvät:

Motivaatio-ongelmat

Kiusaamista

Poissaolot

Lastensuojelulliset asiat:

Väkivallan uhka

Perustarpeiden laiminlyönti

Päihteiden käyttö

Mielenterveys:

mieliala ongelmia

masentuneisuus

keskittymisongelmat

Ongelmat kotona:

Riitoja,

Keskusteluyhteys ei toimi

Huoli kavereista

Kaverittomuus

Huoli perheen tilanteesta

Opiskelupaikan menettäminen:

Työttömyys

Tuet, taloudelliset huolet

Oman alan löytäminen

Kun hätä on suuri ja välitön